

Norsk Farmasihistorisk Museum

Bli medlem av
NORSK FARMASIHISTORISK MUSEUM

Norsk Farmasihistorisk Museum er en medlemsforening. Formålet er å bidra faglig og økonomisk til drift av Norsk Farmasihistorisk Museum og skape interesse for farmasihistorie.

Som medlem får du gratis adgang til både Norsk Folkemuseum og Norsk Farmasihistorisk Museum, og *Museumbulletinen* tilsendt med Norsk Farmasihistorisk Museums sider. Medlemmer har stemmerett ved Norsk Farmasihistorisk Museums årsmøte.

Organisasjoner, bedrifter, enkeltpersoner og familier som ønsker å støtte museet, kan bli medlemmer.

Enkeltmedlemskap kr. 400

Gjelder for den personen kortet er utstedt for.

Familiemedlemskap kr. 600

Gjelder for 2 voksne og barn i følge.

Apotekmedlemskap kr. 1000

Bedriftsmedlemskap kr. 2000

For medlemskap, informasjon og spørsmål:
Norsk Folkemuseums sentralbord: 22 12 37 00.
Mandag - torsdag kl. 9 - 15.
e-post: farmasimuseet@norskfolkemuseum.no

Følg oss på Folkemuseets nettside
med inngang fra forsiden:

www.norskfolkemuseum.no, Om museet,
Norsk Farmasihistorisk Museum.

For å spare tid og penger ved utsendelser og kontakt, oppfordrer vi alle medlemmer til å sende e-postadresse til Farmasimuseets
e-post: farmasimuseet@norskfolkemuseum.no

Husk å melde adresseendring for både bostedsadresse og e-postadresse .

Kjære leser,

Gjennom en lang og varm sommer i 2018 tok gartnerne på Folkemuseet godt vare på urtehagen vår slik at vi kunne ønske velkommen til en velstelt hage under omvisningen på Farmasimuseets dag «Urt = Lurt» den 19. august. Farmasihistorisk museums verter var som vanlig iført apoteker- og pillejomfruantrekk, og vi hadde besøk fra alle verdens kanter. Det vet vi, for vi oppfordrer folk til å skrive i gjesteboken vår. Nytt av året er at mange tegner sitt lands flagg. Det gir oss god oversikt!

Også i år bød vi på ingefær- «shot» i Hjørnerommet, og køen ved «bardisken» var lang. Dette gir mulighet til samtale med mange av de besøkende, herunder informasjon om hvordan ingefær brukes rundt omkring på kloden. Iglene i Hjørten vakte selvfølgelig stor interesse. Det var flere som kom innom bare for å se dem, og pilletrillingen vekker alltid begeistring. I tillegg var det foredrag i Collett- og Cappelengården om dyrking av urter, urter i mat og urter til medisinsk bruk.

Det har vært en travel sesong i Farmasihistorisk museum. I juni arrangerte Folkemuseet 1700-talls dag, og vi deltok med apoteker og pillejomfruer i museet og med omvisning i hagen. I august hadde vi, tradisjonen tro, omvisning for førsteårs farmasistudenter fra Universitetet i Oslo og for bachelorstudenter i farmasi fra Oslo Met. Vi har også hatt omvisning for styret i Norsk Folkemuseums Venner, noe som førte til at de arrangerte besøk for sine medlemmer i Farmasihistorisk museum og urtehagen i september.

Avslutningsvis den vanlige oppfordringen: Kjenner du noen som ikke er medlem? Gjør noe med det! Har du, eller noen du kjenner, lyst å være vert i museet i sommersesongen og på julemarkedet? Gjør noe med det! En dag på museet blir garantert en givende dag!

Man kan melde seg inn på nett via **Norsk Folkemuseum.no/famasimedlem**, eller e-post til farmasimuseet@norskfolkemuseum.no, eller Folkemuseets sentralbord på 22 12 37 00.

Kontakt oss hvis du vil være med og markedsføre museet overfor besøkende eller delta på julemarkedet!

Med farmasihistorisk hilsen, Inger Lise Eriksen, styreleder
ile@pharm.no

«Bartender» Trygve Fjeldstad serverer ingefærshot på Farmasimuseets dag.
Foto: Wenche Strømhaug

Fagmann og samfunnsborger

Om apotekeren i perioden 1600 – 1900

Av Trygve Fjeldstad, Anne Elisabeth Smedstad, Berit Regland og Gjertrud Sæter

Norsk Folkemuseum åpner i 2020 sin nye utstilling «TidsRom 1600 – 1914: Borgerskap og embetsstand». Apotekere og apotekene er en naturlig del av dette. Vi skriver derfor en artikkelserie om apotekrelaterte emner i tiden frem til utstillingsåpning. I den første artikkelen tok vi for oss apotek som institusjon (*Museumbulletinen* nr 88/2018). I denne artikkelen ser vi nærmere på apotekeren som fagmann og samfunnsborger.

HVA ER EN APOTEKER?

Apotekeren har tradisjonelt vært den som har eiet og drevet et apotek for egen regning og på eget ansvar. Driften var basert på en apotekerbevilling gitt av Kongen.

DE FØRSTE APOTEKENE I NORGE

Mellom 1595 og 1814 var det 130 menn som fikk privilegium til apotekdrift i Norge. Av disse var bare 8 av norsk ætt, 52 var innflyttede utlendinger. De fleste kom fra Danmark og Tyskland. Mange av dem hadde «saare vanskelig for at forstaa almuens sprog.»

For di det stadig var krangel mellom leger, kirurger og apotekere ble det i 1619 utstedt en kongelig forordning som bl.a. klarla apotekernes plikter og arbeidsområde. Apotekene kom nå inn under medisinalvesenet. Noen mener dette innebar at farmasien kom under formynderskap av legestanden.

I 1639 ble det innført en apotekered etter kongelig befaling. I eden lover apotekeren bl.a. å være flittig og å lyde alle kongens forordninger. Han lovet å drive apoteket på en god måte og å lage alle composita i henhold til gjeldende bestemmelser og av riktige råvarer slik legen hadde forskrevet. Han lovet også å ha kvalifisert personale på apoteket. Påbudet om edsavleggelse ble opphevet først i 1875.

I et bevillingsbrev fra 1654 presiseres hvilke varer apotekerne skulle ha monopol på, bl.a. «Alle rødde udi samme Taxt undertagendis Huideløg og Gulerod, Alle Urter i forne Taxt, Tobach og Humble undertagendis alle Blomster, Alle Conserver eller Sucker, Alle gemeene Olier, uden Linolie, Bomolie og Roeolie, Edicker oc adtschillige Slagz Wiin undertagendis Wiin-Edicke, Piller oc andet som brugeligt er». Til gjengjeld skal apotekeren bli fritatt for «al kongelig og borgerlig og Bys Tyngde og Besværing» så lenge han holder apoteket i forsvarlig og tilbørlig stand.

HÅNDVERKEREN OG KJEMIKEREN

Apotekeren ble opprinnelig sett på som en håndverker med de nødvendige tekniske ferdigheter til å lage medisiner. Han hadde kunnskaper om kjemi, og han hadde mystiske og farlige stoffer og gifter i sine krukker og skuffer. Yrket bar på tradisjoner fra alkymien og var også omspunnet av myter og mystikk. Dette gav apotekeryrket en viss prestisje. Fra ca. 1850 begynte patenterte syntetiske stoffer og preparater å overta. Samtidig ble apotekeren en person med ordentlig utdanning. Han hadde

I forrige artikkel om apoteket omtalte vi apoteker Ole Andreas Scheen i Risør. Silhuetten viser apoteker Scheen med sin frue og noen av deres mange barn. Fremstillingen viser klart en borgerlig familie. Nærmest apotekeren står antagelig hans eldste datter. Hun giftet seg Hopstock, og ble dermed en tidlig forgjenger til apotekerfamilien Hopstock i Kragerø.

Foto: Norsk Folkemuseum.

«Apotekerne som kjøper droger må ha to øyne. Det er tilstrekkelig for legen som skal anvende disse å ha ett øye. Pasienten kan være blind.» Det kinesisk ordspråket illustrerer godt apotekeren som kjemiker og håndverker.

Maleriet «Apotekeren» er av Conrad Herrmann. Avfoto: Conrad Herrmann.

Vimpel med motiv fra apoteker de Besches hus og hage i Bergen. I 1779 fortelles det om en hage som målte 132 ganger 45 meter, og strakte seg over dagens Ole Bulls plass og hele Torgalmenningen - den vakreste hagen Bergen hadde sett! Dens størrelse og prakt vitner om stor rikdom.

Foto: Nina Aldin Thune

eksamen fra universitetet og forsto latin. Dette styrket apotekerens rent faglig, mens apotekdriften begynte å ligne ordinær handelsvirksomhet.

AKADEMIKEREN

Farmasi og apotekervirksomhet var fra gammel tid ikke regnet som et akademisk fag og ble ikke undervist ved universitetene, selv om apotekereksamen ble avlagt ved de medisinske fakulteter. Omkring år 1800 var dette i endring i mange europeiske land, farmasi ble universitetsfag, eller det ble knyttet til uavhengige fagvitenskapelige institutter. Norsk farmasi var dårlig stilt; vi hadde ikke universitet, og apotekereksamen måtte avlegges i København. I 1814 håpet man at farmasi skulle bli et fag ved det nye universitet i Christiania. Dette lyktes ikke, sannsynligvis fordi man av økonomiske grunner måtte prioritere de rene embetsmannsutdannelse, jus, teologi og medisin.

Norske kvinner fikk rett til å studere farmasi først i 1884. Det tok likevel ytterligere 30 år før Johanne Ring som landets første kvinnelige apoteker fikk bevilling til å drive Rakkestad apotek i Østfold i 1914.

ARVELIGE PRIVILEGIER

Privilegiesystemet var basert på at et fåtall farmasøyter ble tildelt privilegium til å drive eller opprette apotek. Privilegiene kunne arves eller selges. Arvelige privilegier innebar bl.a. at enker kunne arve apotek og videreføre driften. I Fredrikstad endte det for eksempel med at apotekerenken ved Kong Salomons Apotek ble gift med tre apotekere. Johanne Catharina Jørgensdatter Wielsgaard var først gift med apoteker Christoffer Teppe. Da han døde, solgte hun apoteket til Nicolaus Johan Walther, som hun siden giftet seg med. Da så Walther også gikk bort, giftet hun seg med neste eier, Holger Fernley Sinding. I dette ekteskapet var det Johanne Catharina som døde først. Da var hun ikke mer enn 36 år.

I andre del av 1800-tallet ble de arvelige privilegiene erstattet av personlige privilegier gjeldende for apotekerens levetid. Dette skulle øke konkurransen mellom søkere, føre til flere apotekoppsettelsler, og sikre staten større kontroll med hvem som ble apotekere. Disse endringene i privilegiesystemet gjorde at det mot slutten av 1800-tallet fantes mange typer apotekere i Norge.

APOTEKERDYNASTIENE

Som et resultat av det arvelige privilegiesystemet, ble det mulig for familier å drive samme apotek i flere generasjoner. Ved Svaneapoteket i Bergen var det flere slike dynastier.

DE BESCHE

De Besche, en svensk-norsk slekt av nederlandsk opprinnelse, kjent fra før 1400, innvandret til Sverige på 1500-tallet. Slekten ble naturalisert som adelig i Sverige i 1678. En gren av slekten kom via Sverige til Norge.

Flere personer drev salg av apotekvarer i Bergen mellom 1588 og 1688. I 1688 ble to salgssteder kjøpt av Johan de Besche som var den første apoteker med formell utdanning. Da Bergen i 1705 fikk sitt andre offisielle apotek, Løveapoteket, ga Johan de Besche sitt apotek navnet Svaneapoteket.

Strandgaten var Bergens hovedgate, og Svaneapoteket har sannsynligvis alltid ligget i Strandgaten. I bygningen var apoteket, og her bodde apotekeren med sin familie og tjenestefolk.

Johan de Besche eide og drev Svaneapoteket i Bergen fra 1688 til han døde i 1712. Hans enke Karen Samuelsdatter (f. Schreuder) drev så apoteket inntil sønnen, Johan Peter de Besche, overtok i 1731. Da Johan Peter de Besche døde i 1746, var det hans enke Rebekka Joachime (f. V. D. Lippe) som fikk bevilling til å fortsette driften med bestyrer i 16 år, til hennes sønn Johan Carl de Besche overtok i 1762.

Den første i apotekerdynastiet Bull, Ole Bornemann Bull (1747-1810), fikk bevilling til å drive Svaneapoteket i Bergen i 1796. Fram til 1848 eide og drev familien Bull apoteket og var en av landets fremste familier.

Avfoto: Eva Brænd, Norsk Folkemuseum

Johan Carl ble den siste de Besche. I 1787 solgte han apoteket til sin svigersønn, som drev det til 1796 da det ble solgt ut av familien. Apoteket tilhørte dermed familien i 112 år.

Både Johan Peter, født i 1702, og hans sønn Johan Carl, født i 1737, studerte i sine unge år flere år i utlandet. Johan Peter de Besche avla sin eksamen i 1730, mens Johan Carl de Besche avla sin eksamen i København i 1760. Han studerte deretter et år under Linné i Uppsala og studerte så «Lægekunsten» i Tyskland, Holland og England før han returnerte til Bergen og overtok Svaneapoteket i 1762. I Johan Carl de Besches begravelse omtalte Biskop Johan Nordahl Brun den avdøde som «en Mand av fin Dannelse og ædel Karakter», og «hans Hus var av de mest glimrende i Bergen.»

BULL

Fra 1796 til 1848 var Svaneapoteket i Bergen eid av familien Bull, en av landets fremste familier. En rekke sentrale personer i norsk kultur- og samfunnsliv vokste opp i apotekgården, eller er etterkommere av dem.

Den første, Ole Bornemann Bull, hadde blant mange ting vært skipslege i den hollandske marinen, regimentskirurg i Fredrikstad og Bergen, og vært apoteker i Kristiansund før han fikk bevilling og kjøpte Svaneapoteket i 1796.

Hans sønn Johan Storm Bull overtok Svaneapoteket i 1811, etter farmasiutdanning i Hamburg, Erfurt og Paris og apotekereksamen i København. Som sin far ble han en sentral person i byens sosiale liv, og apoteket ble en møteplass for impulser fra hele verden. Bull var bl.a. medlem av direksjonen i Bergen Museum, og medutgiver av det vitenskapelige tidsskriftet Urda.

Johan Storm Bull fikk ti barn, mange av dem svært talentfulle musikere og malere. Fiolinisten Ole Bull var hans eldste sønn. En av sønnene, Johan Storm Bull (1812-1883) utdannet seg til farmasøyt, men ble aldri apoteker. Han bestyrte Svaneapoteket i 10 år for sin mor, etter at faren døde i 1838. Johan

Reseptkonvolutt fra Svaneapoteket i Bergen med apoteker Johan Lothes navn. De første reseptkonvoluttene i Norden er fra 1870-årene. De var enkle, kanskje bare med et stempel med apotekets navn. Konvoluttene fikk etter hvert betydning for å profilere apoteket, og de ble fort apotekets ansikt utad. Reseptkonvoluttene ble også et middel til å formidle viktig informasjon om riktig medisinbruk. Foto: Eva Brænd, Norsk Folkemuseum

Storm Bulls enke, Anna Dorothea (f. Geelmuyden), solgte apoteket i 1848 som følge av strid i familien. Sønnen Johan Storm Bull tilbragte etter det mange år i utlandet, gjorde mange kjemiske oppfinnelser og ble en rik mann.

LOTHE

Johan Storm Bulls enke solgte Svaneapoteket i 1848 til Johan Olai Lothe, som var den første av tre apotekere Lothe. De eide apoteket i til sammen 117 år, fra 1848 til 1965.

Apoteker Johan Olai Lothe var medlem av Bergens kommunestyre, og som styremedlem i Bergens Skog- og Træplantningsselskap sørget han for utplantning av trær på Løvstakkens østskråning. En vei, Lotheveien i Solheimsviken, er oppkalt etter Johan Olai Lothe. Han eide fra 1861 lyststedet Urdi, som ligger der. Johan Olai Lothe døde i 1872, og enken Maren Magdalene (f. Halven) drev apoteket i 10 år, først med E. Rosenvinge som bestyrer i 8 år, deretter sønnen Johan Lothe som bestyrer i 2 år før han selv fikk bevilling.

Apoteker Johan Lothe drev apoteket fra 1882 til han døde i 1928. Han var en svært samfunnsengasjert mann med mange offisielle verv i Bergen. Han representerte Bergen på Stortinget, som 1. suppleant 1903-1906, og fast representant 1910-1912. Han ble ridder av St. Olavs orden av 1.klasse for allmennyttig virksomhet i 1896. Johan Lothe opprettet et legat, som fortsatt eksisterer, i dag med formål: «å yte støtte til publisering av kjemiske og biologiske arbeider utført ved UiB». Johan Lothe ble etterfulgt av sin sønn Johan Olaf Lothe, som eide og drev apoteket til 1965.

MASCHMANN

I Cristiania var familien Maschmann eiere og drivere av Elefantapoteket i 125 år. Den første apoteker, Johan Heinrich Maschmann, var tysk, men fikk bevilling til «Elefanten» i 1773. J. H. Maschmann eide Karenslyst, oppkalt etter hans kone

Karenslyst, oppkalt etter J.H. Maschmanns kone Karen. Familien Maschmann var eiere og drivere av Elefantapoteket i 125 år. I forgrunnen ser vi familiens praktfulle bolig på Skøyen. I 1838 kjøpte Nicolai Andresen (1781-1861) eiendommen øverst til høyre i bildet, og de to vennene Hans Maschmann og Nicolai Andresen, som eide og drev et såpekokeri sammen, ble også naboer. Utsnitt av maleriet «Udsigt fra Dronningbjerget paa Ladegaardsøen», malt av Joachim Frich. Privat eie.

Avfoto: Arthur Sand, Norsk Folkemuseum.

Karen. Han døde i 1785, og enken drev frem til 1797, da neste apoteker Maschmann, Hans Henrich Maschmann, overtok. Han var en vel ansett mann med mange oppgaver ved siden av å drive apoteket.

Hans Henrich Maschmann ble utnevnt til professor i 1808, tre år før landet fikk eget universitet. Han var med i sunnhetskollegiet, i en tid da man grunnet Napoleonskrigene manglet medisiner, og han skal ha vært den første som innførte metoden for å lage brennevin av poteter. Han drev også næringsfellesskap med Nicolai Andresen (1781-1861) om et «sæbesyderi» på Hammersborg og solgte såpene i apoteket. Maschmann og Andresen ble naboer da Andresen kjøpte landeiendommen Skøyen like ovenfor Maschmanns praktfulle bolig Karenslyst.

Maschmann deltok i organisering av et statlig opprettet medisinaldepot i Norge, og han ble ridder av den svenske Vasaordenen i 1816. Etter at han fikk i gang damptransport fra Kristiania til Trondheim, ble han valgt inn i Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab i 1825. Fra 1818 underviste han i kjemi ved Det Kongelige Frederiks Universitet og ved Den Militære Høiskole. Han var med i etablering av et nytt magasin for naturvidenskapene. Fra 1829 til 1850 satt han i Norges Vel. Han fikk St. Olavs Orden i 1853, og døde i 1860. I 1873 fikk han oppkalt Maschmanns gate etter seg. Gaten lå på Hammersborg i Oslo, men er senere bortregulert.

Hans Henrichs sønn, Carl Gustav Maschmann overtok apoteket i 1839. Etter sønnens død i 1848 overtok Hans Henrich igjen. Da han døde i 1860 var det barnebarnet Bernt Anton Maschmann som drev apoteket videre, inntil det ble solgt ut av familien i 1898. Bernt Anton Maschmann var styremedlem, fra 1890 formann, i den nystiftede Den norske Apotekerforening.

Elefantapoteket lå i Tollbodgaten 12 fra det ble opprettet i 1672. Den siste av de fire apotekere Maschmann flyttet apoteket til Stortorvet i 1879. Bygningen ble revet og apoteket nedlagt i 1972.

APOTEKERØKONOMI

En oversikt fra 1877 over inntekter og formuer for de seks største Christiania-apotekene viser at det slett ikke sto så dårlig til med apotekerne i hovedstaden. Mens en arbeider kunne tjene 500 kroner per år, tjente apotekerne fra 10 000 kroner og oppover. Eieren av Løveapoteket tjente dette året hele 60 000 kroner og hadde en formue på 800 000 kroner. De aktuelle apotekene var Apoteket ved Rigshospitalet (H S von Ditten), Løveapoteket (H C Thaulow), Elefantapoteket (B A Maschmann), Svaneapoteket (W F W Eckell), Apoteket Nordstjernen (H H Hvoslief) og Apoteket

Hjorten (S Haanshuus).

Like lukrativt var det ikke alle steder i landet. I artikkelen om apoteket (Museumsbulletinen nr. 88, 3/2018) omtaler vi som eksempel apoteker Scheen i Risør som måtte drive gjestgiveri for å klare seg økonomisk. Løveapoteket i Kristiansund ble opprettet i 1746. Apotekdrift her var de første hundre årene ingen lukrativ forretning, selv om byen hadde flere dyktige apotekere. For nesten samtlige apotekere endte driften med konkurs eller salg. Andre næringer blomstret, men apotekerne slet. Forholdene i Kristiansund burde ligget til rette for en særs lønnsom aktivitet for et apotek, men var det altså ikke.

NOEN GRÜNDERE

Apoteker Helge Thomassen Offerdahl (1855-1948) er et viktig eksempel på farmasøytens rolle innen næringsmiddelvirksomhet. Han ble apoteker i Larvik i 1905, og kom senere til å spille en betydelig rolle ved grunnleggelsen av De-No-Fa i 1912, og ikke minst for utviklingen av norsk margarinindustri.

I historien om den medisinske bruken av tran står Christiania-apotekeren Peter Møllers innsats i sentrum. Han utviklet nye metoder, slik at tidligere tiders tran av vekslende og tvilsom kvalitet kunne erstattes av en vare som på alle måter var bedre. Peter Møller (1793-1869) var apoteker på Svaneapoteket i Christiania. I tillegg til å skjøtte sin apotekergjerning, deltok han aktivt i farmasien og samfunnslivet for øvrig. Bl.a. var han medlem av den kommisjonen som stod bak Norges første nasjonale farmakopé.

Peter Møllers sønn, Frantz Peckel Møller, overtok både apotek og tranfirma etter sin far, og som sin far ble han delaktig i å forfatte en norsk farmakopé. Han solgte apoteket etter noen år, og konsentrerte seg om tran. Hans livsverk ble kronet med utgivelsen av en omfattende og lærd bok om tran og tranens kjemi i 1895.

Norges første sykehusapoteker, Hans Selchier von Ditten (1821-1891), regjerte på Rikshospitalets apotek, grunnlagt i 1856. Ditten var en dyktig kjemiker og komponerte selv flere legemidler som naturlig nok også bar hans navn: Dittens afførende Piller, Dittens Haarvann, Dittens Frostsolve, Dittens Saarbalsam, og ikke minst Dittens Hovedtraaper.

SAMFUNNSBORGEREN

Fra senmiddelalderen av har apotekeren og hans handel vært et kjent trekk i enhver by av noe størrelse. En fellesnevner for mange av apotekerne i Norge, er at de har vært samfunns-

Flere apotekere ble gründere med produkter som fortsatt lever i dag. Eksempelvis margarin, og tran naturell og tran i sårsalve.

Foto: Norsk Folkemuseum

gasjert. Vi finner mange av dem i diverse kommunale råd og utvalg, i bankdireksjoner og i lokalpolitikken. Noen blir ordførere. Mange har generelt vært opptatt av det lokale næringsliv. I tillegg til å være apotekere, var mange ivrige skribenter og debattanter, og deltok aktivt i datidens samfunnsdebatter.

Apotekerne var standspersoner det sto respekt av, sosialt plassert på linje med leger. Og hva svarte ikke konfirmanten som under en overhøring i Borgund kirke ble spurt om hvem som var «det høyeste vesen»? «Det er apoteker P J Øvre i Ålesund, det.»

NORGES APOTEKERFORENING 1881

Den Pharmaceutiske Forening ble stiftet i 1858 som en forening for både apotekere og ansatte farmasøytter. Etter hvert ble det behov for å skille de to gruppene i hver sin forening. Mangelen på en egen forening for apotekerne ble fra mange hold beskrevet som et «følelig savn», og den 16. mai 1881 ble Den norske Apotekerforening stiftet på Grand Hotel i Kristiania. Selv om foreningen var åpen for alle landets apotekere, ble det i starten en hovedstadsbasert organisasjon. Med årene ble foreningen mer tilpasset apotekere i andre deler av landet, bl.a. ved opprettelse av geografiske kretser, flere i år 1900. Foreningens landsmøte i 1912 stod sentralt i prosessen med å gjøre foreningen landsdekkende.

Norges Apotekerforening 1916. I midten Augusta Mejdell fra Svelvik. Hun fikk apotekbevilling til Svelvik apotek i 1915.

Foto: Eva Brænd, Norsk Folkemuseum.

KILDER

Demokraten, 4. februar.

Fylket, 4. februar 1995.

Hopstock, Carsten 1970: *Apoteket i det medisinske liv i en norsk småby gjennom 200 år: Kragerø apotek 1770-1970*.

Jermstad, Axel 1995: «Kort oversikt over farmasiens historie».

Johannessen Finn Erhard og Jon Skeie 1995: *Bitre piller og sterke dråper. Norsk apotek gjennom 400 år 1595-1995*. Oslo.

Kjos, Torgeir u.å.: Utstillingstekst i NFMs Systematisk offisin.

Magasinet, Klassekampen, 25. februar 1995.

Flod, Ingeborg og Leif A. Brendel (red) 1953-1960: *Norges Apotek og deres innehavere*. Oslo.

Refsum, Nina (red) 2006: *Sykehusapotek i 150 år*.

Samler & antikkbørsen nr 3 1995.

Sverre, Nic. Aagaard 1982: *Et studium av farmasiens historie*.

Thune, Bjarne G 2012: «Farmasihistorie i Bergen». Forelesning 22. aug. UIB.

Torud, Yngve 1995: «Apoteket 400 år 1595-1995. Program Festforestillingen 18. september».

Torud, Yngve 2000: *Apotekeren, apoteket og apoteksystemet*. Oslo.

Torud, Yngve 2009: «Norske farmasøytter og vitenskapelig aktivitet på 1800-tallet» i: *Cygnus* hefte 15.

<http://realforum.no> (13.09.2018)

<http://www.kunstmaler-herrmann.de> (13.09.2018)

<http://farmasihistorie.com> (14.09.2017)